

"לבניינה של תורה" – חלק שכו

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי מו"ר ראש הישיבה הרב ברוך וידר שליט"א

"ותורת חסד על לשונה"

על האכפתיות מהסובב אותנו

את בית המדרש שבו אנו יושבים, ולאחריו זכינו לחדש את חדר האוכל, וכעת אנו משפצים ומחדשים את המטבח. הכל במטרה להיטיב לבני הישיבה כמה שיותר. הכל בחסדי ה' עימנו. בקרוב נתחיל, בעזרת ה', בחידוש ובבניית אוצר הספרים החדש לאחר הקמפיין המוצלח שזכינו לו לזכר מו"ר הרב הדרי זצ"ל. כעת, לאחר שנשלמות בימים הללו ההכנות התכנוניות, ייצא המבצע הזה אל הפועל בחסדי ה' הגדולים.

"עשות משפט ואהבת חסד"

מה נדרש מאיתנו כחלק מתהליך זה? בשבועות האחרונים עסקנו בגודל העניין של המחויבות, כחלק משלימות האדם הבונה את עצמו. על

האדם השואף לבנות את עצמו להבין שהמחויבות היא ערך טוב עבורו, כדברי הפסוק⁴: "טוב לגבר פי ישא על בנעוריו". פירטו זאת חז"ל⁵: "עול תורה, עול אישה, עול מלאכה".

ברצוני להמשיך מתוך כך אל הדבר הנקרא: אכפתיות, שגם הוא חלק בחירי ממחויבות. אסביר את דברי.

אברהם אבינו הוא שורש האומה. אברהם אבינו, איתנו של עולם⁶, נימול בגיל תשעים ותשע שנים.

"עוד אבנך ונבנית"

מסימני הגאולה הוא העובדה שארצנו הולכת ונבנית בכל תחום. כפי שאמרו חז"ל במסכת סנהדרין¹: "ואמר רבי אבא: אין לך קץ מגולה מזה, שנאמר²: 'אתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא'". רש"י מסביר שכאשר ארץ ישראל תיתן את פריה בעין יפה זהו הסימן הגדול ביותר לגאולה.

הנה, לנוכח עינינו ירושלים הולכת ונבנית בכל אתר ואתר. ירושלים היא 'עיר בתנופה', כפי שאנו רואים בה מפעלי בנייה גבוהים ורכבת מהירה המובילה אליה.

ברוך ה', אנו זוכים שכחלק מהמהלך הכללי של בניין עם ישראל

בארץ גם ישיבתנו הולכת ונבנית. הישיבה היא ראי של ירושלים. כבר אמרנו בשנת היובל: ירושלים היא "אורו של עולם"³, וישיבת "הכתל" היא אורה של ירושלים.

ברוך ה', הישיבה כירושלים הולכת ונבנית. כל הזמן הישיבה בתנופה של בנייה. בראש ובראשונה, בניה רוחנית – כל בחור שבא לישיבה בא לשם בנייה רוחנית. כמה נפלא לראות שהבחורים שהגיעו לשיעור א' בתחילת השנה הולכים וצומחים. יחד עם זאת אנו זוכים לראות אף את בניינה החומרי של הישיבה. ברוך ה' זכינו לחדש

⁴ איכה, פרק ג, פסוק כז

⁵ איכה רבה, פרשה ג, סימן ט

⁶ עיין ראש השנה, דף יא, עמוד א

¹ דף צח, עמוד א

² יחזקאל, פרק לו, פסוק ח

³ בראשית רבה, פרשה נט, סימן ה

”וְרַע אַבְרָהָם אֶת־בְּנֵי”

אנו בונים בישיבה את עצמיותנו. כאשר אנו בונים תורה בישיבה עלינו לשאול איזו מין תורה ברצוננו לבנות? האם תורה הנגזרת מהעולם המערבי, המחנך לאכפתיות של האדם אך ורק כלפי עצמו, או תורה הנאמנת לדרכו של אבי האומה אברהם אבינו, ”הָאָדָם הַגָּדוֹל בְּעֵנָקִים”¹², דרך של תורה חסד, דרך של אכפתיות¹³?

בישיבה אנו בונים תורה ברוחו של אברהם אבינו. הישיבה אינה ’מכון ללימוד תורה’ או ’מכון ללימוד ש”ס ופוסקים’, אלא היא מקום של עבודת ה’ ובניין האישיות. לימוד התורה, המהווה את המרכז בישיבה, הינו חלק מהמכלול של עבודת ה’.

”בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּים”

חז”ל אומרים¹⁴: ”שלושה סימנים יש באומה זו: הרחמנים והביישנים וגומלי חסדים”. כמוכן שישנן מדרגות על גבי מדרגות בגמילות החסד, אולם על כל פנים זו המהות של עם ישראל.

בעוד כחודש וחצי נסב ככל עם ישראל אל שולחן ליל הסדר ונכריז בתחילתו הכרזה מוזרה: ”כָּל דְּכָפִין יִיתִי וְיִיכַל, כָּל דְּצָרִיךְ יִיתִי וְיִפְסַח”. לאחר שטרחנו רבות לקראת הפסח אנו מזמינים את כל הצריך והנוזק. ביתנו פתוח לכל.

כותב על כך הרב זצ”ל ב”עולת ראייה”¹⁵ דבר מופלא מאוד. כדאי לאומרו בבית בליל-הסדר ולחיות לאורו כל העת. ”הקו היסודי המבדיל בין ישראל לעמים”, הדבר המרכזי המבדיל בינינו ובין

אברהם ישב בפתח האוהל וחיפש אורחים, על אף שלא היה חייב בכך, ומשהגיעו – אז ”וְאֵל הַבָּקָר רֶץ אַבְרָהָם וַיִּקַּח בֶּן בָּקָר רֶץ וְטוֹב וַיִּתֵּן אֶל הַנֶּעֱר...”⁷. אברהם אבינו כולו חסד, כולו אכפתיות כלפי הסובב אותו. אכפת לו אף מהרשעים שבסדום עד כדי שהטיח דברים כלפי מעלה: ”הֲשֹׁפֵט כָּל הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט?”⁸. אברהם אבינו הולך בדרכי הבורא המטיב לעולם, ”כִּי אֶמְרָתִי עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה”⁹. מידת החסד היא מהותו של אברהם אבינו, אבי האומה. אכפת לו לאברהם מכל דבר, אכפת לו אפילו מהרשעים והוא שואף להטיב לכולם.

כותב הרב ב”אורות ישראל”¹⁰ שזו היא מהותה של האומה שלנו, של כל אחד ואחד מאיתנו: ”עצמות החפץ של היות טוב לכל, בלא שום הגבלה בעולם כלל”. ”טוב ה’ לָכֵל”¹¹ מונח בעצמותינו, בעצמות כל אחד ואחד מאיתנו. הטבה ללא הגבלה ”בין בכמות הניטיבים”, עבור כמה אנשים פועלים טוב, ”ובין באיכותו של הטוב”, איזו איכות טוב תיעשה, ”וזהו הגרעין הפנימי של מהות נשמתה של כנסת ישראל”. הגרעין הפנימי של חיינו זו הנהגת הבורא הנוקטת בדרך של ”היות טוב לכל”, ובכלל זה ”טוב לַגֵּבֶר כִּי יִשָּׂא עַל בְּנֵעוֹרָיו”. ”זאת היא ירושתה ונחלת אבותיה” – ירושתנו מאברהם אבינו ומאבותינו הקדושים איתני העולם היא הרצון לעשות טוב ככל האפשר, שיהיה אכפת לנו מהסובב.

אנו שואפים להיטיב: איכפת לי מבחור בשיעור א’ שבא לישיבה; איכפת לי מבחור בשנה א’ שעשה דרך ארוכה מאמריקה או מדרום אמריקה כדי להגיע לישיבה. איכפת לי ואני מחפש מה ביכולתי לעזור ולהטיב לו. אכפת לי מ’שבו’ש’ שנכנס לישיבה, כפי שאכן נוהגים פה בעין טובה; אכפת לי מהאופן בו הישיבה נראית; אכפת לי מתורגומות מטבח שעלי לעשות כחלק מבני הישיבה, ודוגמאות רבות נוספות.

¹² יהושע, פרק יד, פסוק טו. עיין בראשית רבה, פרשה יד, סימן ו: ”אמר רבי לוי: ’האדם הגדול בענקים’ - זה אברהם, למה קורא אותו ’גדול’? שהיה ראוי להבראות קודם לאדם הראשון...”. עיין עוד מסכת סופרים, פרק א, הלכה א; ירושלמי, שבת, פרק טז, הלכה א.

¹³ עיין שיחות הרב צבי יהודה, כי תשא, פסקה 11: ”השורש הנשמתי, האופיי, המידותי, החיוני שלנו הוא מיסוד אברהם אבינו, עוד לפני מתן תורה, וממנו אפשר להגיע למתן תורה... בלי הכשרה, בלי טהרת המידות אין אפשרות לזכות לכתר תורה. אשרינו שזכינו להיות קבועים בישיבה ולעסוק בלימוד תורה, אבל כל שקידת התורה... יכולה לבוא רק על יסוד טהרת הנפש והמידות. רק מתוכה יש לקוות לזכות בסייעתא דשמיא להתגדל בתורה ולהיות מרביצי תורה מורי הוראה בישראל ומזכי הרבים. רק מתוך אברהם אבינו מגיעים למשה רבינו”.

¹⁴ יבמות, דף עט, עמוד א

¹⁵ חלק ב, עמוד רסד

⁷ בראשית, פרק יח, פסוק ז

⁸ בראשית, פרק יח, פסוק כה

⁹ תהלים, פרק פט, פסוק ג

¹⁰ פרק א, סעיף ד

¹¹ תהלים, פרק קמה, פסוק ט

להגיע בהרגשה ש'סינג'רו אותי', כפי שאומרים בעולם.

דוגמא נוספת: אם הוצאת ספר רוע לארון הספרים להחזירו בתום השימוש. אכפת לך מבחור אחר שמחר יחפש את הרשב"א הזה או את ה"משנה ברורה" הזה. בצעירותי, מו"ר הרב אביגדר נבנצל שליט"א נתן שיחה בעניין זה. בשיחה זו סיפר שהוא היה רואה את הרב שך זצ"ל שלאחר שהשתמש בספר היה רץ מקצה בית המדרש על מנת להחזירו. למה? כי אכפת מהזולת! כי זו מידתו של אברהם אבינו!

לפעמים עלולה להיות תחושה כאשר מבקשים ממישהו עזרה למען הכלל והציבור והוא בצדקותו כי רבה משיב שברצונו ללמוד תורה כעת. אכן, נפלא שישנם כאלה המרגישים כך, אבל על כל אחד לבדוק בעצמו האם אכן זהו תמיד הדבר הנכון? האם זוהי תורת אמת? הלא התורה "תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים"¹⁷ ועניינה הוא האכפתיות והחסד¹⁸.

”נַחֲנוּ נַעֲבֹר חֲלוּצִים”

'להתנדב' זו אינה מילה גסה, להפך – זוהי מילה מפוארת, זו מילה מביתו של אברהם אבינו היושב בפתח האוהל בהיותו בן תשעים ותשע ביום השלישי למילתו (שזהו היום בו כואב ביותר, כידוע ממעשה שמעון ולוי) ורץ לקבל שלושה אנשים הנדמים לו כערבים ולארחם. זו מידתו של עם ישראל!

'להתנדב' זו מילה נפלאה, היא אינה מה שהעולם מכנה: 'פראיירות'. 'להתנדב' זו מילה קדושה המורה על שלימות הנפש, על השייכות למהות כנסת ישראל – "היות טוב לכל, בלא הבדל ולא הגבלה בין בכמות הניטבים בין באיכות הטוב", היא מורה על השייכות לדרך של אברהם אבינו המתנדב לרוץ אל הבקר למרות שאינו חייב.

הגויים, "הוא אור החסד, שזהו אורו של אברהם אבינו ע"ה, שממנו מופיעים קרני אורה רבים לפרטיהם, ההולכים ומתפזרים על פני כל מרחב החיים". אור חסד זה, הטבוע בנשמתנו, מקנה לנו עין טובה כלפי המדינה, כלפי הבית, כלפי המשפחה, כלפי החבר. אורו של אברהם אבינו הוא הקו המבדיל בין ישראל לעמים. הגדרה זו לא השתנתה מאז נכתבה לפני כמאה שנים. היא הייתה נכונה בעבר, וכן היא בהווה, וכך תישאר אף בעתיד. "עולם האליליות והכפירה אינם יודעים כי אם את עצמם, את הנאתם הגסה החומרית..." – העולם הרחב, עולם האליליות, מתעניין רק ב'אני', ב'עכשיו' וב'כאן'. אילו ביטויים חריפים נוקט כאן הרב! ה"מסגר הצר של העצמיות הפרטית הוא יותר יסודי אצלם. מה שאין כן חלק יעקב". אצלנו אהבת הטוב אינה נובעת מעניין צדדי כלשהו, אלא "עצם טבע הוויית נשמתנו הוא לחשוק בטוב האלוף, הטוב לכל". זה עיקר ההבדל, זהו הקו המהותי המבדיל בין תפיסתו של עם ישראל לתפיסה המערבית. הבדל גדול שצריכים לעבד אותו בישיבה עוד רבות¹⁶. עלינו לצאת ממסגרת האליליות הפרטית הזאת, הכפרנית, שיודעת רק את עצמה. עלינו להיות אנשים כלליים, שאכפת לנו מכל שמסביב לנו.

”עֲשֵׂה צִדְקָה בְּכָל עֵת”

תשומת הלב לאחר והאכפתיות נדרשות מאיתנו על כל צעד ושעל בחיינו.

למשל: צריך שיהיה אכפת לנו מעובדי הישיבה. כעת הישיבה מצויה בשיפוצים. מעתה יהיו לנו מטבח חדש ומפואר וחדר אוכל יפה. איזה תענוג! אולם, יש לזכור שאנשים עובדים על כך קשה, אף שהם מקבלים על כך משכורת. עובדי הישיבה מתאמצים מאוד בתקופה זו שלא ניפגע מהשיפוץ ושהאוכל יהיה טעים ובשפע כתמיד. הדבר אינו קל כשהכל דחוס במטבח קטן. עלינו מוטל לפקוח עיניים ולנצל הזדמנות לעזור, כגון: להגיע לתורנות במטבח עם עיניים בורקות משמחה. לא

¹⁷ סוטה, דף יד, עמוד א

¹⁸ עיין תפארת ישראל, פרק נט: "כי התורה נושא שלה הטוב והזכות, כמו שאמר הכתוב: 'דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום'. אף כאשר אמרה התורה להרוג ולשרוף ולסקול, כל זה הוא להעמיד הטוב והנועם, ולבער הרע. נמצא כי נושא התורה הוא הטוב האלוף".

¹⁶ עיין פנקסי הראי"ה, חלק א, פנקס ד (פנקס יג), אות פו: "הרבה צריך אדם לעמול עד שיצויר לו כראוי שיש במציאות עולם זולת המציאות הפרטית של עצמו. וכשידע זה כראוי רק אז יוכל להשיג את בוראו".

"וְהָלַכְתָּ בְּדַרְכָּיו"

יתר על הכל זוהי הליכה בדרכי הבורא, שזהו עניינו של אדם בעולם הזה, כפי שאנו מצווים¹⁹:
"מה הוא גומל חסדים אף אתה גומל חסדים"²⁰, מה הוא טוב לכל, אף אתה טוב לכל.

"וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָה"

איפה נחולל את שינוי זה בחיינו? היכן הקורס הטוב ביותר לדבר הזה? הקורס הטוב ביותר לחינוך זה מתרחש בתוך הישיבה, שמחנכת אותנו לגדלות של תורה ולשאיפות גדולות וגם מחנכת אותנו לחיי תורה, לחיים של תורת חסד. השנים בישיבה הן מתנה. אלו השנים בהן יכול אדם לחנך את עצמו לכל דבר שבקדושה ולכל דבר שבמידות טובות, שהן יסוד האומה. מתוך בניין זה הוא יבנה בכוחותיו את האומה, כפי שורש נשמתו ונפשו, בכל תחום שהוא. מתוך בניין זה הוא יבנה את ביתו ויחנך את ילדיו לאכפתיות, ללקיחת אחריות בשמחה ולנטילת מחויבות בשמחה.

¹⁹ עיין ספר מצוות לרמב"ם, עשה ח

²⁰ פסיקתא זוטרית, פרשת ראה

